

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»**

Кафедра теорії та методики практичної психології

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ
ЗАНЯТЬ, ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ»**

*для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053
Психологія*

УДК 159.9

Затверджено рішенням Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 13 від 24. 04 2024 року).

Укладач:

Лазоренко Т. М., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики практичної психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса).

Рецензенти:

Головська І. Г., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики практичної психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса).

Хмель Н.Д., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри кіберпсихології та реабілітації Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку (м. Одеса).

Методичні рекомендації до проведення практичних занять, організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Клінічна психологія» / Лазоренко Т. М. Одеса: Університет Ушинського, 2025. 34 с.

Методичні рекомендації складено відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 09.07.2018 року № 1/9-434 «Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення» і містять опис навчальної дисципліни, загальні положення, плани проведення та зміст практичних занять і самостійної роботи здобувачів вищої освіти, рекомендації до виконання окремих видів самостійної роботи, критерії оцінювання, тематику індивідуального навчально-дослідного завдання та методичні рекомендації щодо їх виконання, екзаменаційні питання та список рекомендованих джерел.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
РОЗДІЛ 1. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	8
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	10
2.1. Теми практичних занять.....	10
2.2. Технологічна карта дисципліни.....	11
РОЗДІЛ 3. САМОСТІЙНА РОБОТА З ДИСЦИПЛІНИ.....	16
3.1. Загальні рекомендації щодо самостійного опрацювання питань клінічної психології.....	16
3.2. Питання до самостійної роботи.....	19
3.3. Індивідуальні навчально - дослідні завдання	19
3.4. Питання для самоконтролю	20
3.5. Тестові завдання для самоконтролю.....	22
РОЗДІЛ 4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА ВСІМА ВИДАМИ КОНТРОЛЮ...28	
4. 1. Критерії оцінювання за різними видами роботи.....	28
4.2. Критерії оцінювання за всіма видами контролю.....	29
4.3. Критерії оцінювання підсумкового контролю (екзамен).....	32
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА.....	33

ПЕРЕДМОВА

Стратегічний розвиток нашої держави зумовлює суттєві перетворення в усіх сферах суспільства, зокрема й в галузі освіти. Нинішні пріоритети державної політики в галузі освіти, зокрема психологічної, орієнтують здобувачів вищої освіти на підготовку фахівців з високим інтелектуальним потенціалом, розвинутими фаховими компетенціями, здатними до самореалізації і саморозвитку.

«Клінічна психологія» як навчальний предмет спрямована на більш глибоке пізнання здобувачами вищої освіти спеціальності 053 Психологія закономірностей функціонування і розвитку нормальної психіки, вивчення психічного здоров'я, а також факторів, які активізують чи гальмують розвиток особистості у ході її онтогенезу та соціогенезу. Це міжгалузева наука, що вивчає закономірності функціонування психіки в умовах виникнення та перебігу захворювання, лікування хворих людей та використання психологічних факторів у лікувальному процесі, профілактичній та гігієнічній роботі медичних працівників.

Метою розроблених методичних вказівок до проведення практичних занять та організації самостійної роботи з курсу «Клінічна психологія» є поглиблене вивчення теоретичного матеріалу дисципліни, уявлень про сутність та методи роботи та практичне оволодіння вміннями й навичками надання психологічної допомоги в різних спеціалізованих закладах життєдіяльності людини. Методичні вказівки містять завдання практичних робіт для студентів з дисципліни «Клінічна психологія» відповідно до навчальної програми. Організація роботи студентів передбачає ведення глосарія психологічних термінів з кожної теми, підготовку відповідей на контрольні запитання та завдання, пошуку наукових джерел, а також розв'язання проблемних ситуацій та надання психологічних рекомендацій що до їх вирішення. Питання для самоконтролю передбачають активізацію у студентів знань з попередніх тем

курсу, уміння відстежувати закономірності та фактори, які зумовлюють певні психопатологічні явища у особистості.

Мета навчальної дисципліни: сформувати у студентів систему спеціальних знань у галузі сучасної клінічної психології, ознайомити з основними розділами та категоріями клінічної психології, зі змістом дослідницької та практичної діяльності клінічних психологів.

Передумови для вивчення дисципліни: для вивчення навчальної дисципліни «Клінічна психологія» здобувачі мають опанувати знання з навчальних дисциплін: «Загальна психологія», «Вступ до спеціальності», «Вікова психологія», «Психодіагностика», «Патопсихологія».

Очікувані програмні результати навчання:

ПНР 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПНР 12. Складати та реалізувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПНР 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів.

Очікувані результати вивчення дисципліни: унаслідок вивчення навчальної дисципліни здобувачі мають **знати:**

- предмет та завдання клінічної психології, сутність основних понять і категорій;
- симптоматику невротичних та психічних розладів;
- психологічні особливості хворих осіб та їх реагування на свою хворобу;
- основні заходи в сучасній клінічній психології для відновлення і збереження ментального здоров'я.

вміти:

- застосовувати спеціальні психологічні знання при вирішенні завдань подальшої професійної діяльності;
- аналізувати психологічні факти та явища в зв'язку з клінічною психологією;
- планувати та організовувати дії практичного психолога з опорою на

клінічну психологію;

- використовувати спеціальні методи психодіагностики, засоби профілактики щодо попередження психічних захворювань.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК 01. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 06. Здатність надання першої допомоги при виникненні екстремальної ситуації.

Спеціальні компетентності:

СК 08. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК 10. Здатність дотримуватись норм професійної етики.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 05. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 07. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні компетентності (СК)

СК 02. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функцію та розвитку психічних явищ.

СК 04. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел

СК 10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

ОПАНОВУЮЧИ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ, ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ:

– сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;

- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;
- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;
- сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси.

РОЗДІЛ 1. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. *Змістова характеристика загальної клінічної психології*

Тема 1. Вступ до клінічної психології. Предмет і об'єкт клінічної психології. Поняття «клінічна психологія». Структура клінічної психології. Загальна та приватна клінічна психологія та її розділи. Клінічна психологія та її зв'язок з іншими науками. Поняття «етіологія», «патогенез», «норма», «патологія», «симптом», «синдром».

Тема 2. Історичні корні клінічної психології. Основні періоди становлення клінічної психології. Історичні підходи що до вивчення клінічної психології (Ф. Пинель, Б. Рац, П.Жане, Э. Крепелин, В.М. Бехтерев, З. Фрейд – представника психіатрії); гуманістична і антипсихіатричне напрямлення. Сучасні вітчизняні представники клінічної психології.

Тема 3. Основні поняття клінічної психології. Поняття «здоров'я» та його види. Умови розвитку нормального психічного здоров'я. Поняття «хвороба». Психічна хвороба. Біологічні, психосоціальні та соціокультурні фактори психічної патології. Теорія Л.С. Виготського «первісних та вторинних дефектів». Фактори, які впливають на формування дефекту.

Тема 4. Проблема особистості в клінічній психології. Формування та розвиток особистості. Вікові дизонтогенії особистості. Норма та патологія особистості. Структурні мозкові порушення та їхні психічні прояви. Синдром ураження потиличних доль. Синдром ураження скроневих доль. Синдром ураження тім'яних доль. Синдром ураження лобних доль. Дифузні мозкові порушення.

Тема 5. Проблема метода в клінічній психології. Методи дослідження в клінічній психології. Класифікація психодіагностичних методик (інтроспективні, екстраспективні, проєктивні). Метод клінічної бесіди. Метод клінічного інтерв'ю. Метод спостереження. Методики, які використовують у

медичній практиці. Проведення патопсихологічного дослідження та підготовка висновку.

Змістовий модуль 2. Змістова характеристика приватної клінічної психології

Тема 6. Міжнародна класифікація хвороби. Історія створення системи класифікацій (Е. Крепелін). Особливості основних класифікацій (на прикладі DSM IV і МКБ 10): класи, одиниці, осі, принципи, віднесення. Надійність і валідність класифікацій. Помилкові діагнози та діагностичні «ярлики».

Тема 7. Різновид психосоматичних розладів. Психосоматична патологія (гострі психосоматичні реакції, соматоформні розлади, психосоматози). Гіпертонічна хвороба (ессенціальна гіпертензія). Ішемічна хвороба серця (ІХС). Синдром гіперактивності. Синдром зверх компенсації. Синдром краху. Виразкова хвороба шлунку і дванадцятипалої кишки. Ревматоїдний артрит. Бронхіальна астма. Цукровий діабет.

Тема 8. Внутрішня картина хвороби (ВКХ). Типи реагування на хворобу. Поняття ВКХ. Аутопластична картина хвороби (К. Гольдшейдер). ВКХ (Р.О. Лурія). Переживання хвороби (Є.О. Шевальов, В.В. Ковальов). Реакція адаптації (Є.О. Шевальов). Позиція щодо хвороби (Я.П. Фумкін). Відношення до хвороби (Л.Л. Рохлін). Рівні ВКХ. Класифікації ВКХ. Типи особистісної реакції на захворювання (Б.О. Якубов). Типи психологічного реагування на хворобу (А.Є. Лічко, М.Я. Іванов). Зміна особистості при соматичних захворюваннях.

Тема 9. Медична етика і деонтологія. Поняття деонтології. Принципи деонтології. Права та обов'язки клінічного психолога. Взаємовідношення «лікар – хворий», «лікар – сестра – хворий» у динаміці лікувального процесу. Психологічна корекція та консультування у практиці лікаря.

РОЗДІЛ II. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

При підготовці до практичних занять необхідно:

1. Опрацювати лекційний матеріал за конспектом.
2. Підготуватися до практичних занять, використавши лекційний матеріал, силабус, методичні рекомендації до дисципліни.
3. Законспектувати рекомендовані до теми літературні джерела.
4. Занотувати основні поняття за темою практичного заняття та їхнє значення.
5. Законспектувати питання, які виносяться на самостійне опрацювання до відповідної теми семінарського заняття.
6. Виконати домашнє завдання, яке передбачено темою практичного заняття.

2.1. Теми практичних занять

№ з/п	Тема заняття	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	<i>Семінар</i> Вступ до клінічної психології.	2	1
2	<i>Практичне заняття</i> Клінічна психологія та її зв'язок з іншими науками.	2	
3	<i>Семінар</i> Історичні корні клінічної психології.	2	
4	<i>Семінар-практикум</i> . Сучасні вітчизняні представники клінічної психології. .	2	
5	<i>Семінар-практикум</i> Основні поняття клінічної психології.	2	1
6	<i>Семінар-практикум</i> Фактори, які впливають на формування дефекту.	2	
7	<i>Семінар-практикум</i> Проблема метода в клінічній психології.	2	1
8	<i>Практичне заняття</i> Проведення патопсихологічного дослідження та підготовка висновку.	2	
9	<i>Семінар-практикум</i> Міжнародна класифікація хвороби.	2	1
10	<i>Практичне заняття</i> Помилкові діагнози та діагностичні «ярлики».	2	
11	<i>Семінар-практикум</i> Проблема особистості в клінічній психології.	2	1
12	<i>Семінар -практикум</i> Структурні мозкові порушення та	2	

	їхні психічні прояви.		
13	<i>Семінар – практикум</i> Різновид психосоматичних розладів.	2	1
14	<i>Практичне заняття</i> Механізм формування психосоматичних розладів.	2	
15	<i>Семінар – практикум</i> Внутрішня картина хвороби.	2	1
16	<i>Практичне заняття</i> Типи реагування на хворобу.	2	
17	<i>Семінар</i> Медична етика і деонтологія.	2	1
18.	<i>Рольова гра</i> Психологічна корекція та консультування у практиці лікаря.	2	
	Усього:	36	8

2. 2. Технологічна карта дисципліни

Тема	Форма організації на занятті	Обов'язкове практичне завдання	Термін виконання
<i>Семінар</i> «Вступ до клінічної психології»	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком: 1. Поняття клінічної психології. Структура клінічної психології. 2. Клінічна психологія, та її зв'язок з іншими науками. 3. Завдання загальної та приватної клінічної психології. 4. Поняття про етіологію, патогенез, норму, патологію, симптом, синдром.	Завдання: 1. Порівняти предмет і методи патопсихології та психопатології. 2. Порівняти предмет психосоматики і соматопсихології.	На прак.занятті
<i>Практичне заняття</i> «Клінічна психологія та її зв'язок з іншими науками»	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком: Клінічна психологія, та її зв'язок з медичними та іншими науками.	Завдання: 1. Обговорення зв'язку клінічної психології з медичними науками та іншими науками. 2. Скласти стислий конспект	На прак. занятті
<i>Семінар</i> «Історичні корні клінічної психології»	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком: 1. Розкрийте основні етапи становлення клінічної психології. 2. Яке має значення наукові праці Ф. Пінеля, Б. Раща, П. Жане, Е. Крепелін, В.М. Бехтерева, 3. Фрейда у клінічній	Завдання. 1. Робота в двох групах. Кожна група складає тестові завдання з теми семінарського заняття (10 завдань). 2. Здобувачі 2-х груп обмінюються тестовими завданнями і колективно відповідають на них.	На прак. занятті

	психології? 3. Чому період розвитку клінічної психології 19-го століття розглядається як особливий етап становлення? 4. Розкрийте основні напрями розвитку клінічної психології 20-го століття ?		
<i>Семінар-практикум:</i> «Сучасні вітчизняні представники клінічної психології»	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком. 1. Основний вклад українських дослідників у клінічну психологію.	Завдання 1. Описати основні здобутки вітчизняних науковців . Завдання 2. Скласти кросворд з історії клінічної психології (робота у групах).	На прак. занятті
<i>Семінар – практикум</i> «Основні поняття клінічної психології»	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком: 1. Розкрийте поняття «здоров'я» і наведіть його види. 2. Назвіть умови розвитку нормального психічного здоров'я. 3. Розкрийте поняття про хворобу. 4. Назвіть біологічні, психосоціальні та соціокультурні фактори психічної патології.	Завдання 1. Проаналізувати фільм «Небезпечний метод». Завдання 2. Опишіть ознаки психічної хвороби.	На прак. занятті
<i>Семінар - практикум:</i> Фактори, які впливають на формування дефекту.	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком: 1. Розкрийте зовнішні фактори формування дефекту. 2. Розкрийте внутрішні фактори формування дефекту. 3. Наведіть приклади.	Завдання 1. Скласти таблицю факторів, які впливають на формування дефекту психіки. Презентувати свої результати.	На прак. занятті
<i>Семінар-практикум</i> «Проблема метода в клінічній психології»	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком: 1. Які методи і методики використовують у клінічній психології ?	Завдання 1. Підготувати бланк спостереження. Завдання 2. Провести спостереження за хворим у відділенні психіатричної клініки (психіатрична	На прак. занятті

	2. Які особливості емоційно-вольової та поведінкової сфери у осіб із психічними порушеннями ? 3. Метод спостереження. Особливості застосування. 4. Розкрийте вимоги до проведення клінічної бесіди.	клініка № 1), оформити результати згідно з протоколом. Висновки подаються викладачу наприкінці заняття. Завдання 3. Застосувати метод анамнезу (робота в парах). Завдання 4. Скласти первинний план бесіди.	
<i>Практичне заняття:</i> Проведення патопсихологічного дослідження та підготовка висновку.	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком: Обговорення алгоритму патопсихологічного дослідження.	Завдання 1. Провести патопсихологічного дослідження (робота у парах).	На прак. занятті
<i>Семінар – практикум</i> «Міжнародна класифікація хвороби»	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком: 1. Історичні умови створення міжнародної класифікації хвороби. 2. Яке практичне і теоретичне значення створення класифікацій МКХ -10 і DSM-IV?	Завдання 1. Ознайомитись з МКХ-10 і DSM-IV, DSM-V	На прак. занятті
<i>Практичне заняття:</i> Помилкові діагнози та діагностичні «ярлики»	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком: Небезпека помилкових діагнозів і діагностичних ярликів	Завдання 1. Скласти картину захворювання (за вибором), використовуючи МКХ 11 (робота в парах). Результати довести на занятті.	На прак. занятті
<i>Семінар-практикум</i> «Проблема особистості в клінічній психології»	Тезові відповіді на запитання: 1. Формування та розвиток особистості. 2. Норма та патологія особистості.	Завдання. Скласти тези чи стислий конспект до запропонованих питань: 1. Проблема особистості в клінічній психології. 2. Вікові дизонтогенії (законспектуйте основні вікові особливості особистості, дизонтогенії). 3. Письмова робота.	На прак. занятті
<i>Семінар - практикум</i> «Структурні мозкові порушення та їхні психічні прояви»	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком: 1. Синдром ураження потиличних доль. 2. Синдром ураження	Завдання 1. Скласти тестові завдання. Завдання 2. Провести і проаналізувати тестові завдання у групі.	На прак. занятті

	скроневих доль. 3. Синдром ураження тім'яних доль. 4. Синдром ураження лобових доль. 5. Дифузні мозкові порушення.		
<i>Семінар – практикум</i> «Різновид психосоматичних розладів»	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком. 1. Проаналізуйте основні концепції психосоматопсихології 2. Які діагностичні критерії психосоматичної патології? 3. Охарактеризуйте гострі психосоматичні реакції ? 4. Розкрийте поняття соматоформні розлади? 5. Засвоїти психологічні методи діагностики психосоматичних розладів	Завдання 1. Скласти тези чи стислий конспект за темою «Різновиди психосоматичних розладів. Механізм виникнення психоматозів». Завдання 2. 1. Робота в малих групах. Кожна група – прихильник однієї з теорій. Потрібно привести якомога більше аргументів на користь «своїєї» теорії. Завдання 3. Здійснити порівняльний аналіз основних концепцій психосоматичних розладів. Результати доповісти на практичному занятті.	На прак. занятті
<i>Практичне заняття:</i> Механізм формування психоматичних розладів	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком: 1. Розкрийте зміст формування механізму психоматичних захворювань. Наведіть приклади.	Завдання 1. Проведення психодіагностики (робота в парах). ІНДЗ	На прак. занятті
<i>Семінар – практикум</i> «Внутрішня картина хвороби (ВКХ).	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком 1. Поняття ВКХ 2. Рівні ВКХ і їх характеристика. 3. Ознайомитись із методами дослідження типів психічного реагування особистості на хворобу.	Завдання Скласти стислу характеристику типів реагування на хворобу. Доповісти на занятті. Завдання 2. Робота в парах- розробити рекомендації, що до роботи психолога з різними типами реагування.	На прак. занятті
<i>Практичне заняття</i> «Типи реагування на хворобу»	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:	Завдання 1. Провести методику ЛОБІ. Обладнання до заняття: 1. Методика ЛОБІ.	На прак. занятті

	1. Класифікація ТР на хворобу. 2. Основні характеристики типів реагування	2. Бланк опитувальника. 3. Бланк відповідей. 4. Реєстраційний бланк. Нормативний трафарет	
Семінар «Медична етика і деонтологія»	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком. 1. Поняття деонтології. 2. Принципи деонтології. 3. Деонтологічні принципи проведення патопсихологічного дослідження. 4. Взаємовідношення «лікар-хворий», «лікар-сестра-хворий» у динаміці лікувального процесу. 5. Взаємозв'язок форм взаємодії «лікар-хворий» із характером захворювання і методами психотерапії.	Завдання 1. Проаналізувати і законспектувати принципи деонтології. Обговоріть отримані результати в групі. Завдання 2. Виділіть основні принципи проведення патопсихологічного дослідження, законспектувати.	На прак. занятті
Рольова гра «Психологічна корекція та консультування у практиці лікаря»	Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком. 1. Роль психологічної корекції та консультування у практиці лікаря.	Завдання 1. Моделювання ситуації психологічного консультування у рольовій грі «психолог-хворий» (робота в парах). Вибрати проблему для консультування. Провести консультування, дотримуючись правил деонтології і психологічного консультування. 1. Обговорення результатів в групі.	На прак. занятті

РОЗДІЛ III. САМОСТІЙНА РОБОТА

3.1. Загальні рекомендації щодо самостійного опрацювання питань клінічної психології

Однією з найголовніших складових навчального процесу вищої школи є самостійна робота студентів – вид навчальної діяльності, що виконується студентом без безпосереднього контакту з викладачем, або керований викладачем опосередковано через спеціальні навчальні матеріали; невід’ємна обов’язкова ланка процесу навчання, що передбачає насамперед індивідуальну роботу студентів у відповідності з установкою викладача або підручника, програми навчання. У сучасній дидактиці самостійна робота студентів розглядається, з одного боку, як вид навчальної праці, здійснюваний без безпосереднього втручання, але під керівництвом викладача, а з іншого – як засіб залучення студентів до самостійної пізнавальної діяльності, формування у них методів організації такої діяльності. У процесі самостійної навчальної діяльності здобувач повинен навчитися виділяти пізнавальні завдання, обирати способи їх вирішення, виконувати операції контролю за правильністю вирішення поставленого завдання, удосконалювати навички реалізації теоретичних знань. Самостійна робота студента під керівництвом викладача протікає у формі ділової взаємодії: студент отримує безпосередні вказівки, рекомендації викладача про організацію самостійної діяльності, а викладач виконує функцію управління через контроль і корекцію помилкових дій. Але основним психолого-педагогічним завданням самостійної навчальної діяльності студентів є формування та ствердження у них складного комплексу інтелектуальних якостей та особистісних властивостей, що забезпечує уміння навчатися самостійно впродовж всієї майбутньої професійної діяльності. Аналізуючи вищезазначене, можна стверджувати, що **мета** самостійної роботи є здобуття здобувачами глибоких і міцних знань з дисципліни, формування потреби безперервного поповнення знань, розвиток творчих здібностей та

активізація пізнавальної діяльності.

У ході організації самостійної роботи здобувачів викладачем вирішуються наступні завдання:

- закріплення психологічних знань і вмінь під час аудиторної роботи;
- розширення і поглиблення знань з дисципліни;
- підготовка до аудиторної навчально-дослідної та самостійної науково-дослідної роботи;
- формування навичок роботи з навчальною і науковою літературою;
- розвиток уміння аналізувати текст, виділяти в ньому головне, конспектувати;
- розвиток уміння структурувати знання за темами, розділами, курсом у цілому;
- формування вмінь використовувати теоретичні знання для характеристики, аналізу й пояснення життєвих явищ і фактів;
- освоєння вмінь психологічного дослідження;
- розвиток таких особистісних якостей як організованість, самостійність, творчість;
- освоєння вмінь самопізнання і саморозвитку.

Самостійна робота з дисципліни є переважно позааудиторною, тому потребує від студентів вміння раціонально використовувати свій час, навичок самоорганізації та самодисципліни.

Загалом самостійна робота може виконуватися як в аудиторії, так і поза її межами. До аудиторної самостійної роботи, яка виконується під керівництвом викладача, належать такі її види, як виконання практичних робіт, захист рефератів, складання заліків та іспитів. Позааудиторна самостійна робота передбачає наступні види діяльності: опрацювання матеріалу лекцій та питань, які надаються для самостійного вивчення, шляхом роботи з літературою, складання конспектів, схем, таблиць; розв'язання практичних завдань; підготовка доповідей, презентацій; виконання індивідуального навчально-дослідного завдання; підготовка до екзамену.

Окрім критерію місця й часу виконання самостійної роботи для

класифікації її видів застосовуються також такі критерії як рівень обов'язковості та рівень прояву творчості здобувачів. Для ефективного виконання студентами самостійної роботи вони забезпечуються навчально-методичним пакетом, до змісту якого входять:

- робоча програма з навчальної дисципліни з чітким визначенням змісту й обсягу аудиторної і позааудиторної навчальної роботи;
- конспект лекцій (презентації до конспекту);
- перелік питань, що виносяться на практичні та лабораторні заняття;
- контрольні завдання, запитання, перелік рекомендованих джерел.

Самостійне опрацювання матеріалу з дисципліни «Психологічна експертиза» здійснюється, насамперед, шляхом роботи з літературними джерелами. Самостійна робота з літературою дозволяє не лише засвоїти, поглибити та розширити знання з предмету, але й сприяє формуванню наукового способу пізнання.

Алгоритм виконання самостійної роботи

1. Попередньо ознайомитися з теоретичним матеріалом.
2. Визначити ключові поняття теми.
3. Опрацювати кожне питання, перелік яких надається в наступному розділі, за допомогою самостійно обраної форми: конспекту, плану, тез тощо.
4. За необхідності самостійно підібрати додаткові джерела інформації. Порівняти інформацію з окремих джерел стосовно окремого питання.
5. Якщо питання носить проблемний (дискусійний) характер, доцільним буде сформулювати власну думку, яка базуватиметься на ґрунтовному аналізі проблеми.
6. Зміст кожної з тем, запропонованих для самостійного вивчення, можна надати у вигляді схеми або таблиці, що сприятиме систематизації та узагальненню знань.
7. Перевірити себе за допомогою питань для самоконтролю, тестових завдань.

3.2. Питання до самостійної роботи

№з/п	Назва теми	Кількість годин		Індивідуальна, групова співбесіда усне опитування, перевірка практичних завдань, екзамен
		Денна	Заочна	
1	Вступ до клінічної психології. Проаналізувати сучасні тенденції у клінічній психології.	5	10	
2	Історичні корні клінічної психології. Законспектувати основні підходи сучасної клінічної психології.	5	9	
3	Основні поняття клінічної психології. Скласти глосарій термінів.	2	7	
4	Проблема особистості в клінічній психології.	5	10	
5	Проблема метода в клінічній психології. Проаналізувати основні методи клінічної психології.	7	12	
6	Міжнародна класифікація хвороби. Проаналізувати історію створення МКБ.	5	11	
7	Різновиди психосоматичних розладів. Проаналізувати та законспектувати основні теорії психосоматичних розладів.	8	11	
8	Внутрішня картина хвороби (ВКХ). Законспектувати типи реагування на хворобу.	11	15	
9	Медична етика і деонтологія. Законспектувати: основні положення про діяльність клінічного психолога; комунікативна компетентність психолога.	8	13	
Разом		56	98	

3.3. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Теми за вибором (корекційна програма)

№ з/п	Тематика	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Психокорекційна програма для осіб, які мають психічні порушення при гіпертонічній хворобі. Картина особистості.		
2	Психокорекційна програма для осіб із цукровим діабетом.		
3	Психокорекційна програма для хворих із психовегетативним синдромом. Картина особистості.		
4	Психокорекційна програма для осіб із ожирінням.		
5	Психокорекційна програма для осіб з дерматитом. Картина особистості.		
6	Психокорекційна програма для дітей і підлітків з харчовими порушеннями. Картина особистості.		
Разом		10	10

В межах самостійної роботи протягом семестру здобувач виконує індивідуальне навчально-дослідне завдання за вибором. Метою цього виду самостійної роботи є оцінка рівня засвоєння знань з дисципліни, вмінь застосовувати свої знання для розв'язання практичних завдань, а також навичок аргументованого доведення власної думки, роботи з науковими джерелами та творчого мислення. Корекційна програма являє собою короткий виклад теоретичної частини обраної теми і розробки власних практичних рекомендацій що до вирішення проблеми.

3.4 Питання для самоконтролю

1. Предмет і завдання клінічної психології. Структура клінічної психології.
2. Історичні корні клінічної психології. Основні етапи розвитку клінічної психології.
3. Направлення клінічної психології в Україні та закордоном.
4. Поняття здоров'я, психічне здоров'я, фізичне здоров'я, соматичне здоров'я, хвороба, психічна хвороба.
5. Поняття норми, патології, патогенезу, етіології, симптом, синдром.
6. Проблема особистості в клінічній психології.
7. Розкрийте періоди життя - дитячий (до 3 років) і раннє дитинство (до 6 років) з точки зору клінічної психології.
8. Розкрийте періоди життя від 6-7 років до початку пубертата, 10-12 років з точки зору клінічної психології.
9. Розкрийте періоди життя особистості з 15-20 років з точки зору клінічної психології.
10. Розкрийте періоди життя особистості з 20 до 30 років з точки зору клінічної психології.
11. Розкрийте періоди життя особистості з 30 до 40-45 років з точки зору клінічної психології.
12. Розкрийте періоди життя особистості з 40-45 років – 60 років з точки

зору клінічної психології.

13. Розкрийте періоди життя особистості 60-75 років, старечий (похилий) вік 75-90 років і довгопроживання - понад 90 років з точки зору клінічної психології.

14. Розкрийте поняття норми та патології особистості.

15. Розлади особистості.

16. Структура основних класифікацій (DSM-IV и МКХ-10): класи 1, основні принципи співвідношення.

17. Структурні мозкові порушення та їх психологічні прояви.

18. Синдром ураження потиличних доль.

19. Синдром ураження скроневих доль.

20. Синдром ураження тім'яних доль.

21. Синдром поразки лобових доль.

22. Дифузні мозкові порушення.

23. Біологічні фактори психічної патології.

24. Психосоціальні фактори психічної патології.

25. Соціокультурні фактори психічної патології.

26. Методи дослідження в клінічній психології (клінічна бесіда; автобіографічний метод; клінічне інтерв'ю; анамнез). Складові психологічного дослідження в клініці.

27. Методики для дослідження пізнавальної сфери.

28. Етапи обстеження хворого в клініці.

29. Вивчення історії хворого.

30. Методики для дослідження особистості хворого.

31. Метод анамнезу.

32. Метод клінічна бесіда

33. Вимоги до проведення патопсихологічного дослідження.

34. Поняття внутрішня картина хвороби (ВКХ)

35. Аутопластична картина хвороби. Рівні ВКХ.

36. Відношення до хвороби (теорія Л. Л Рохліна) гнозис хвороби, загальні здвиги в психіці хворого. Відношення хворого до своєї хвороби.

37. Рівні ВКХ. Класифікації ВКХ.
38. Типи особистісних реакцій на хворобу.
39. Типи психологічного реагування на хворобу.
40. Лікарська деонтологія.
41. Психологія лікаря і медичного працівника.
42. Психологія взаємовідносин «лікар-хворий».
43. Психологія роботи з уходу за хворими.
44. Психологія роботи з психічно хворими.
45. Психологічна корекція та консультування у практиці лікаря.
46. Деонтологічні правила роботи психолога у клініці.
47. Принципи реабілітації у клініці.
48. Роль психолога в реабілітації психічно хворих.

3.5. Тестові завдання для самоконтроля

1. Клінічна психологія – це:
 - а) теоретична
 - б) експериментальна
 - в) прикладна дисципліна
2. Клінічна психологія є:
 - а) медичною
 - б) психологічною
 - в) і медичною, і психологічною наукою водночас.
3. Предмет клінічної психології – це:
 - а) механізм розладу психічної діяльності
 - б) особливості психічної діяльності хворого в їх значенні для діагностики, лікування і попередження хвороб
 - в) механізм психогенній.
4. Клінічна психологія безпосередньо межує з:
 - а) психіатрією
 - б) психофармакологією
 - в) психогігієною

5. Клінічна психологія пов'язана з:

- а) медичною теорією
- б) медичною практикою
- в) і медичною теорією, і медичною практикою водночас

6. До загальнотеоретичних питань психології, на вирішення яких впливає клінічна психологія, відносяться:

а) Вирішення проблеми співвідношення соціального і біологічного у психіці.

- б) Вирішення проблеми міжособистісних стосунків
- в) Вирішення проблем формування психологічного клімату колективу

7. До проблем, які вирішує клінічна психологія, відносяться:

- а) методологія системного аналізу
- б) подальший розвиток медичної освіти
- в) співвідношення усвідомлюваних і неусвідомлюваних форм психічної діяльності в патології і психотерапії

8. До основних завдань дослідження особистості у клініці відносять:

- а) виявлення особливостей змін особистості при різних порушеннях
- б) вивчення емоційної реактивності хворих
- в) розробка загальнонаукової методології дослідження особистості

9. До методів дослідження особистості у клініці належать:

- а) лонгітюдний метод
- б) клінічний метод
- в) метод самоспостереження

10. Анамнестичний метод – це:

- а) метод вивчення життєвого шляху особистості
- б) психофізіологічний метод
- в) метод вивчення результатів діяльності хворого.

11. У класичній психосоматиці виділяють три групи розладів, окрім:

- а) конверсійних розладів;
- б) «органних неврозів»;
- в) психосоматичних захворювань у вузькому змісті слова;

г) вегетозів.

12. Термін «психосоматика» у медицину ввів:

а) Гіппократ;

б) Райх;

в) Хайнрот;

г) Гроддек.

13. Творцем кортико-вісцеральної патології, як одного з напрямків психосоматики, є:

а) Павлов;

б) Анохін;

в) Биков;

г) Симонов.

14. Сучасна біопсихосоціальна модель хвороби розроблена:

а) Карасу;

б) Екскюлем;

в) Енгелем;

г) Любаном-Плоцца.

15. Автором концепції «профілю особистості» у психосоматичній медицині є:

а) Александер;

б) Вітковер;

в) Данбар;

г) Поллак;

16. Поведінковий тип А «є чинником ризику»:

а) шлунково-кишкових захворювань;

б) злоякісних новоутворень;

в) порушень дихальної системи;

г) серцево-судинних захворювань.

17. Конверсійні розлади, що поклали початок психоаналітичному напрямку в психосоматиці, були описані:

а) Александером;

- б) Желліффе;
- в) Фрейдом;
- г) Адлером.

18. Термін «алекситимія» увів:

- а) Елліс;
- б) Карасу;
- в) Сіфнеос;
- г) Розенман

19. У структурі внутрішньої картини хвороби виділяють наступні основні компоненти:

- а) сенситивний і емоційний;
- б) емоційний і раціональний;
- в) емоційний, раціональний і мотиваційний;
- г) сенситивний, емоційний, раціональний і мотиваційний.

20. Адаптивні механізми, спрямовані на редукцію патогенної емоційної напруги, охороняючи від хворобливих почуттів і спогадів, а також від подальшого розвитку психологічних і фізіологічних порушень, називають:

- а) копінг-механізмами;
- б) механізмами психологічного захисту;
- в) компенсаторними психологічними механізмами;
- г) адаптивними психологічними реакціями.

21. Анозогнозія— це:

- а) свідоме приховування симптомів хвороби;
- б) несвідомі реакції: не усвідомлення хвороби;
- в) свідоме зменшення симптомів захворювання;
- г) «втеча у хворобу».

22. Іпохондрія – це:

- а) болісно перебільшене занепокоєння за своє здоров'я;
- б) страх перед соціальними наслідками хвороби;
- в) небажання видужувати;
- г) отримання вигоди із захворювання.

23. Симуляція – це:

- а) свідоме зображення симптомів неіснуючого захворювання;
- б) свідоме приховування симптомів хвороби;
- в) прагматичне відношення до захворювання із прагненням отримати з нього яку-небудь вигоду;
- г) страх перед хворобою.

24. Для депресивного хворого характерно:

- а) бліде маскоподібне обличчя;
- б) багата виразна міміка обличчя;
- в) асиметрія в мімічних реакціях;
- г) міміка скорботи.

25. Комунікативна компетентність лікаря підвищується з розвитком такої якості, як:

- а) ригідність;
- б) агресивність;
- в) здатність до емпатії;
- г) тривожність.

26. Комунікативний бар'єр у взаєминах може бути пов'язаний з високим рівнем:

- а) сензитивності до відкидання соціальної підтримки;
- б) сприйняття соціальної підтримки;
- в) агресивності;
- г) депресивності.

27. Лікар як хворий – це:

- а) вдячний пацієнт, що полегшує працю лікаря;
- б) такий же, як і всі інші пацієнти;
- в) самий «важкий» і «нетиповий» хворий;
- г) самий «типовий» хворий.

28. Партнерська модель взаємин «лікар – хворий» широко використовується в:

- а) клініці внутрішніх хвороб;

- б) акушерстві й гінекології;
- в) психіатрії й неврології;
- г) психотерапії.

29. Синдром емоційного вигорання – наслідок:

- а) непевності в собі й підвищеної відповідальності;
- б) надмірної вразливості;
- в) професійної некомпетентності;
- г) критики з боку старших.

30. Відчуття психологічного контакту дає елемент невербального спілкування:

- а) погляд в очі;
- б) жест привітання;
- в) поворот корпусу тіла й голови убік хворого;
- г) кивок головою.

31. У професійнім спілкуванні лікаря із хворими кращі пози:

- а) симетричні;
- б) природні симетричні;
- в) природні асиметричні закриті;
- г) природні асиметричні відкриті.

РОЗДІЛ 4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА ВСІМА ВИДАМИ КОНТРОЛЮ

4.1 Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	бали	Критерії
Практичні завдання	0	Студент бере участь у практичних заняттях, але відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові знання про зміст клінічної психології. Не завжди правильно оперує категоріально-понятійним апаратом клінічної психології. Виконує завдання за умови сторонньої допомоги.
	1	Студент бере активну участь у практичному занятті, в цілому володіє навчальним матеріалом який застосовує під час виконання практичних завдань. Доцільно використовує обов'язкову літературу та теоретичний матеріал для розв'язання завдань. Під час виступів не завжди може навести відповідні приклади, потребує додаткових запитань для повного розкриття проблеми; робить висновки, які потребують уточнення з боку викладача.
	2	Студент бере активну участь у занятті; володіє необхідними знаннями для обґрунтованого та логічного розкриття змісту теоретичних питань; оперує категоріально-понятійним апаратом, встановлює міжпредметні та міжтематичні зв'язки під час усних відповідей. Самостійно збирає та критично опрацьовує, аналізує та узагальнює психологічну інформацію з різних джерел. Доповнює відповіді інших, висловлює свою думку, наводить доцільні приклади. Не припускає помилок при виконанні завдань.
Самостійна робота	0	Самостійна робота не виконана або не зарахована.
	1	Здобувач самостійно і логічно відтворює фактичний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій; практичні завдання мають окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.
	2	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний

		матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні завдання.
Контрольна робота	0-3	Здобувач вищої освіти надав правильну відповідь не менш ніж на 50% тестових завдань (початковий рівень знань).
	4-6	Здобувач вищої освіти надав правильну відповідь не менш ніж на 60%-70% тестових завдань (задовільний рівень знань).
	7-9	Здобувач вищої освіти надав правильну відповідь не менш ніж на 71-80% завдань (середній рівень знань).
	10-12	Здобувач вищої освіти надав правильну відповідь не менш ніж на 81-90% тестових завдань (достатній рівень знань).
	13-16	Здобувач вищої освіти надав правильну відповідь не менш як на 91-100% тестових завдань (високий рівень знань).
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (розробка корекційної програми)	10	0 балів – роботу не виконано; 3 бали – роботу підготовлено правильно не менше ніж на 50%, презентовано фрагментарно; 5 балів – роботу виконано та презентовано на задовільному рівні (61%-70% роботи виконано правильно); 8 балів – роботу виконано на середньому рівні (71%-80% роботи виконано правильно); 10 балів – роботу виконано та презентовано на високому рівні (91%-100% роботи виконано правильно).

4.2. Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90 – 100 А)	Здобувач вищої освіти має ґрунтовні знання про предмет та завдання клінічної психології, сутність основних понять і категорій. На високому рівні визначає симптоматику невротичних та психічних розладів. Демонструє ґрунтовні знання про психологічні особливості хворих осіб та їх реагування на свою хворобу. На високому рівні знає основні заходи в сучасній клінічній психології для фізичного самовдосконалення щодо збереження здоров'я, особливості організації навчання для різних вікових груп. Усі відповіді здобувача повні, логічні й обґрунтовані. На високому рівні вміє застосовувати спеціальні психологічні знання при вирішенні завдань подальшої професійної діяльності; виявляє розуміння, як аналізувати психологічні факти та явища в зв'язку із клінічною психологією. Усвідомлює, як планувати та організовувати дії практичного психолога з опорою на клінічну психологію; виявляє вміння використовувати спеціальні методи психодіагностики, засоби профілактики щодо попередження

	психічних захворювань.
Добре (82-89 B)	Здобувач вищої освіти має достатні знання про предмет, завдання клінічної психології, сутність основних понять і категорій. На достатньому рівні усвідомлює симптоматику невротичних та психічних розладів. Демонструє достатні знання про психологічні особливості хворих осіб та їх реагування на свою хворобу. На достатньому рівні знає основні заходи в сучасній клінічній психології для фізичного самовдосконалення щодо збереження здоров'я, особливості організації навчання для різних вікових груп. Усі відповіді повні, логічні, натомість не завжди обґрунтовані. При виконанні практичних завдань самостійно виправляє допущені помилки, які є незначними. На достатньому рівні володіє вміннями застосовувати спеціальні психологічні знання при вирішенні завдань подальшої професійної діяльності. У цілому виявляє розуміння, як аналізувати психологічні факти та явища в зв'язку клінічною психологією. Усвідомлює, як планувати та організовувати дії практичного психолога з опорою на клінічну психологію; виявляє розуміння, як використовувати спеціальні методи психодіагностики, натомість під час практичних занять припускається незначних помилок. У цілому вміє підбирати та впроваджувати засоби профілактики щодо попередження психічних захворювань, однак потребує незначної допомоги з боку викладача.
Добре (74-81 C)	Здобувач вищої освіти має знання про предмет та завдання клінічної психології, у визначенні основних понять і категорій припускається певних помилок. Визначання симптоматики невротичних та психічних розладів викликає певні труднощі. Не завжди виявляє розуміння про психологічні особливості хворих осіб та їх реагування на свою хворобу. На достатньому рівні знає основні заходи в сучасній клінічній психології для фізичного самовдосконалення щодо збереження здоров'я, особливості організації навчання для різних вікових груп, однак у визначенні термінології припускається певних помилок. Усі відповіді повні, логічні, натомість не завжди обґрунтовані. На середньому рівні володіє вміннями використовувати спеціальні психологічні знання при вирішенні завдань подальшої професійної діяльності. Не завжди виявляє розуміння, як аналізувати психологічні факти та явища у зв'язку клінічною психологією. Здатний планувати та організовувати дії практичного психолога з опорою на клінічну психологію; не завжди виявляє розуміння, як використовувати спеціальні методи психодіагностики. Не завжди вміє підбирати та впроваджувати засоби профілактики щодо попередження психічних захворювань, потребує незначної допомоги з боку викладача. Не завжди адекватно усвідомлює здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
	Здобувач вищої освіти має недостатні знання про предмет та завдання клінічної психології, у визначенні основних понять і категорій припускається певних помилок; у визначенні симптоматики невротичних та психічних розладів припускається значних помилок; на задовільному рівні знає психологічні особливості хворих осіб та їх реагування на свою хворобу. Визначення основних заходів у сучасній клінічній

Задовільно (64-73 D)	психології для фізичного самовдосконалення щодо збереження здоров'я, особливості організації навчання для різних вікових груп викликає труднощі. Усі відповіді не повні, здобувач вищої освіти припускається помилок в їх обґрунтуванні. На задовільному рівні володіє вміннями використовувати спеціальні психологічні знання при вирішенні завдань подальшої професійної діяльності. Аналіз психологічних фактів та явищ у зв'язку з клінічною психологією викликає труднощі. Не завжди вміє планувати та організовувати роботу практичного психолога з опорою на клінічну психологію. Під час використання спеціальних методів психодіагностики потребує значної допомоги. Не завжди вміє підбирати та впроваджувати засоби профілактики щодо попередження психічних захворювань, потребує незначної допомоги з боку викладача. Не виявляє творчого підходу при виконанні завдань.
Задовільно (60-63 E)	Здобувач вищої освіти на репродуктивному рівні має знання про предмет та завдання клінічної психології, у визначенні основних понять і категорій припускається певних помилок; у визначенні симптоматики невротичних та психічних розладів припускається значних помилок; на низькому рівні знає психологічні особливості хворих осіб та їх реагування на свою хворобу. Визначення основних заходів у сучасній клінічній психології для фізичного самовдосконалення щодо збереження здоров'я, особливості організації навчання для різних вікових груп викликає труднощі. Усі відповіді не повні й не обґрунтовані. На низькому рівні володіє вміннями використовувати спеціальні психологічні знання при вирішенні завдань подальшої професійної діяльності. Аналіз психологічних фактів та явищ у зв'язку з клінічною психологією викликає труднощі. Практично не вміє планувати та організовувати роботу практичного психолога з опорою на клінічну психологію. Має значні труднощі у використуванні спеціальних методів психодіагностики. Не вміє підбирати та впроваджувати засоби профілактики щодо попередження психічних захворювань, потребує суттєвої допомоги з боку викладача. Виявляє часткові вміння застосовувати знання у практичних ситуаціях, підбирати та впроваджувати у власній практиці найбільш ефективні підходи.
Незадовільно (35-59 FX)	Здобувач вищої освіти має фрагментарні знання про предмет та завдання клінічної психології, у визначенні основних понять і категорій припускається грубих помилок; у визначенні симптоматики невротичних та психічних розладів припускається грубих помилок; не володіє знаннями щодо психологічних особливостей хворих осіб та їх реагування на свою хворобу. У визначенні основних заходів у сучасній клінічній психології для фізичного самовдосконалення щодо збереження здоров'я, особливості організації навчання для різних вікових груп припускається грубих помилок. Усі відповіді часткові, не обґрунтовані. Не володіє вміннями використовувати спеціальні психологічні знання при вирішенні завдань подальшої професійної діяльності. Не вміє аналізувати психологічні факти та явища в зв'язку з клінічною психологією. Не вміє планувати та організовувати роботу практичного психолога з опорою на клінічну психологію. Не виявляє

	розуміння у використуванні спеціальних методів психодіагностики. Не вміє підбирати та впроваджувати засоби профілактики щодо попередження психічних захворювань, потребує суттєвої допомоги з боку викладача.
--	---

4.3. Критерії оцінювання підсумкового контролю (екзамен)

Для навчальної дисципліни «Клінічна психологія» за навчальним планом передбачає підсумковий контроль у формі усного екзамену, відводиться 20 балів. Здобувач вищої освіти може скласти екзамен, якщо кількість отриманих впродовж вивчення дисципліни балів не менше як 40. Накопичені здобувачем бали під час вивчення навчальної дисципліни не анулюються, а підсумовуються. Оцінка за екзамен не може бути меншою за кількість накопичених ним балів.

Бали	Критерії
0 балів	Відповіді на запитання відсутні.
1–5 балів	Відповіді на запитання неповні, невпевнені. Відсутні приклади практичного використання.
6–10 балів	Здобувач вищої освіти не вміє логічно думати, робити власні висновки. Відповіді на запитання формальні, книжкові. Не наведено прикладів практичного використання в освітньому процесі
11–15 балів	Відповіді на запитання загалом правильні, проте наявні помилки у визначеннях. Здобувач вищої освіти намагається робити власні висновки, наводить приклади практичного використання в освітньому процесі.
16–20 балів	Здобувач вищої освіти вміє розмірковувати, робити власні висновки. Відповіді на запитання повні, обґрунтовані, логічно побудовані, з прикладами практичного використання.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основна література

1. Галецька І. Клініко-психологічне дослідження: навч. посіб. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 242 с.
2. Ільїна Н.М. Клінічна психологія: навч. посіб. Суми. Університетська книга, 2020. 163 с.
3. Клінічна психологія: словник-довідник / Авт.-уклад. С. В. Діденко. К.: Академвидав, 2019. 320 с.
4. Никоненко Ю. П. Клінічна психологія: навч. посіб. [Електронний ресурс]. Київ : КНТ, 2017. С. 310-318. Режим доступу: http://culonline.com.ua/Books/klinychna_psychologia.pdf
5. Лазоренко Т.М. Методичні рекомендації до курсу «Клінічна психологія» для студентів 3 року навчання спеціальності 053 «Психологія». Одеса: Університет Ушинського, 2020. 34 с.

Допоміжна література

1. Белей М.Д., Тодорів Л.Д. Основи діагностичної психології. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2018. 296 с.
2. Закон України «Про психіатричну допомогу». Київ : Сфера, 2000. 50с.
3. Клінічна психодіагностика: практикум / заг. ред. проф. М. В. Миколайського. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2017. 228 с.
4. Мушкевич М.І. Клінічна психодіагностика: методичні рекомендації для студентів ф-ту психології. Луцьк, 2020. 170 с.
5. Ліщинська О.А. Модель формування адиктивного потенціалу особистості. *Практична психологія та соціальна робота*. 2019. № 3. С. 1-9.
6. Лобанова А.С., Калашнікова Л.В. Робота з підлітками-девіантами: соціологічний та психологічний аспекти: підручник для

студентів вищих навчальних закладів. Київ : Каравела, 2017. 470 с.

7. Лазоренко Т.М. Психологічне консультування ВІЛ-інфікованої особистості. *Наука і освіта*. 2008. № 7. С. 105-107.

8. Лазоренко Т.М., Вдовіченко О.В., Головська І.Г. Особливості психічних станів осіб похилого віку та їх допінг-стратегії в умовах пандемії. *Габітус*. 2021. № 26. С. 53-57.

9. Лазоренко Т.М. Тернавська А.С. Специфіка роботи психолога з військовими - учасниками бойових дій із розладами адаптації (РА). *Габітус*. № 53. 2023. С. 123-130.

Інформаційні ресурси.

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.

URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

2. Одеська національна наукова бібліотека: URL: <http://odnb.odessa.ua/>

3. Бібліотека Університету Ушинського. URL: <https://library.pdpu.edu.ua/>

4. Міжнародний класифікатор хвороб [Електронний ресурс].

URL:

https://uk.wikipedia.org/wiki/Міжнародний_класифікатор_хвороб .